

Yliopisto-opiskelun eettiset pelisäännöt

Yliopisto-opiskelun eettisten pelisääntöjen tehtävä on auttaa LUT:n opiskelijaa ymmärtämään, minkälaista toimintaa häneltä odotetaan. Opiskelijan tehtävä on perehtyä pelisääntöihin ja noudattaa niitä koko opintojensa ajan. Opiskeluvilpin toteamisprosessia ja seuraamuksia on kuvattu tarkemmin LUT:n menettelyohjeessa opiskelun vilppitapausten varalle.

Pelisäännöt on jäsennetty kolmeen teesiin, joita seuraamalla opiskelija voi varmistua toimintansa eettisyydestä:

1. Käytä tietoa oikein
2. Toimi sääntöjen mukaan
3. Ole rehellinen ja reilu

Ohjeista huolimatta opiskelija voi opinnoissaan törmätä eettisesti ongelmallisiin tilanteisiin. Näissä tilanteissa opiskelijan velvollisuus on etsiä ja yliopiston velvollisuus järjestää neuvontaa ja ohjausta, jonka avulla tilanteet saadaan ratkaistua kaikkien osapuolien kannalta tarkoituksenmukaisella ja eettisesti kestäväällä tavalla.

Käytä tietoa oikein

Mitä se on?

Tiedon oikea ja tarkoituksenmukainen käyttö on keskeistä yliopistomaailmassa. Yliopisto-opiskelijalta edellytetään hyvän tieteellisen käytännön tuntemista ja seuraamista. Tutkimuseettinen neuvottelukunta on julkaissut ohjeen "Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa"¹, jonka noudattamiseen kaikki yliopistot ovat sitoutuneet.

Tiedon oikeaan käyttöön kuuluvat:

- luotettavan lähdemateriaalin etsiminen
- löydetyn tiedon asianmukainen käyttö
- tekijänoikeuksien huomioon ottaminen.

Luotettavaa tietoa löytyy monesta lähteestä. Tieteelliset kustantajat julkaisevat kirjoja ja lehtiä, joiden tarjoama tieto on tarkastettua. Myös tutkimuslaitosten ja yliopistojen omat julkaisut ovat luotettavaksi katsottavia lähteitä. Avoimesta netistä löytyviä lähteitä on syytä tarkastella kriittisesti ja vertailla niiden esittämiä faktoja muualta saatuihin.

Toisen henkilön julkaisemaa tietoa saa käyttää lähteenä, jos viittaa siihen asianmukaisesti. Käytettyihin *tiedonlähteisiin viitataan* harjoitus- ja opinnäytetöissä tiettyjen periaatteiden mukaan. Lähdeviittaustekniikka on sisäistettävä niin, että siitä tulee luonnollinen osa kirjoitusprosessia eikä se vie liikaa aikaa ja energiaa

Tiedon *eettisesti oikein käyttäminen* tarkoittaa esimerkiksi tiedonlähteiden antamien tietojen vääristelemätöntä yhdistelemistä, vaikka tulos olisi vastoin omia näkemyksiä ja merkitsisi omien oletusten kaatumista. Tarkoituksellisesti ei saa jättää kertomatta tai vääristellä jotakin lähtötiedoista

---

¹ Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Saatavissa sähköisesti: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

löytynyttä. Lähtötietojen hankkiminen ei myöskään saa olla tarkoitushakuista eli sellaista, että etsittäisiin vain omaa näkemystä tukevia tietoja.

Tiedon oikeaan käyttämiseen kuuluu myös *tekijänoikeuksien* huomioon ottaminen. Toisen kirjoittamaa tekstiä, toisen piirtämää kuvaa tai vastaavaa toisen tuotosta ei saa jäljentää. Silloin syyllistyy plagiointiin. Tekstin saa kirjoittaa uudelleen omin sanoin, mutta silloinkin tulee ilmoittaa alkuperäisen tekstin tiedot lähteenä. Lähde tulee merkitä myös silloin, jos teoksen alkuperäinen tekijä on antanut luvan lainata teosta.

Missä voi harhautua polulta?

Tietoyhteiskunnassa kiusaus loukata hyvää tieteellistä käytäntöä on suuri, sillä mahdollisuudet ovat sananmukaisesti näppäinten ulottuvilla. Kannattaa kuitenkin muistaa, että opiskeluvilppi on aina rangaistava teko. Yliopistossa on käytössä plagiointitunnistujärjestelmä, jonka avulla opettajat voivat seurata viittaustekniikan oikeaa käyttöä ja tarkkailla mahdollista muiden tekstien ja tuotosten vilpillistä käyttöä.

Myös osaamattomuudesta johtuvalla huonolla tieteellisellä käytännöllä voi olla opiskelijan kannalta harmillisia seurauksia, kuten tekstin korjaamisesta koituvaa lisätyötä. Osaamista myös tällä saralla kannattaa siis aktiivisesti kehittää. Tutustu lähdeviittaustekniikkaan jo ensimmäistä harjoitustyötä tehdessäsi, niin säästät jatkossa aikaasi etkä vahingossakaan toimi hyvän tieteellisen käytännön vastaisesti.

Plagiointivilppi

Plagiointivilpiksi luetaan sekä tahallinen plagiointi että törkeä piittaamattomuus tieteellisen viittaamisen käytännöistä. Plagiointi on tahallista silloin, kun seurauksen aiheuttaminen on ollut tekijän suoranainen tarkoitus tai tekijä on tiennyt seurauksen syntyvän, vaikkei se ole ollut hänen varsinainen tavoitteensa². Tyypiesimerkki ensimmäisestä tapauksesta on tekstin suora kopioiminen ja esittäminen omana. Jälkimmäisiin tapauksiin kuuluu esimerkiksi monitulkintainen lähdeviittaus, jonka kirjoittaja tietää voivan johtaa lukijaa harhaan.

Piittaamattomuudesta johtuvaa plagiointia kutsutaan myös tuottamukselliseksi plagiointiksi. Siihen liittyy tyypillisesti huolimattomuutta tai varomattomuutta. Tuottamukselliseen plagiointiin syyllistyvä opiskelija on tietoinen tieteellisen kirjoittamisen säännöistä ja siitä, ettei hänen menettelynsä välttämättä ole niiden mukaista, muttei tarkista asioiden oikeaa tekotapaa vaan luottaa luuloonsa. Mitä pidemmälle opinnot etenevät, sitä paremmin opiskelijan odotetaan osaavan tieteellisen viittaamiskäytäntöjen noudattamisen. Tämän myötä myös piittaamattomuuden sietokynnys laskee. Niinpä sama asia, joka vielä opintojen alkuvaiheessa voidaan lukea osaamattomuudesta johtuvaksi huonoksi tieteelliseksi käytännöksi (ei lasketa vilpiksi), voidaan opintojen loppuvaiheessa tulkita jopa törkeäksi piittaamattomuudeksi ja sen myötä plagiointivilpiksi.

---

² Silpiö, K. 2012. Opiskeluvilppi ja plagiointi korkeakoulujen opintosuorituksissa. Kasvatustieteen pro gradu - tutkielma. Tampereen yliopisto.

Toimi sääntöjen mukaan

Mitä se on?

Tiettyihin LUT:ssa yhteisiin käytäntöihin, kuten tenttiminen, on laadittu omat toimintaohjeensa helpottamaan kaikkien osapuolten toimintaa sekä varmistamaan rehellisyyttä kuulustelutilanteissa. Opintojaksoihin liittyen vastaavaa yleisohjetta ei ole, mutta kunkin opintojakson vastuopettajalla on näkemyksensä siitä, mikä kyseisellä opintojaksolla on toivottavaa, mikä sallittua ja mikä kiellettyä. Kaikkea opetus- ja opiskelutoimintaa säätelee rehtorin vahvistama Opetuksen ja opiskelun ohje.

Tentissä on toimittava opintotoimiston antamien tenttiohjeiden mukaan. Yleensä tenttiohjeista tärkeimmät kerrataan tentin alussa. Tentissä tulee aina olla mukana valokuvalla varustettu henkilöllisyystodistus. Origossa sijaitsevassa tenttiakvaariossa tentittäessä noudatetaan soveltuvasti samoja periaatteita kuin tenttisaleissakin. Tenttiakvaarioon tulija huolehtii itse tenttiajan varaamisesta akvaario-ohjelmiston kautta ja ilmoittautuu 10 minuuttia ennen tentin alkamista Origon neuvontapäivystäjälle.

Tenttiohjeet löytyvät Unista. Lue ohjeet ja varmista, että olet ymmärtänyt ne. Tenttitilaisuuteen liittyvissä asioissa lisätietoja ja neuvoja voi kysyä opintotoimistosta. Tentissä sallitut apuvälineet voi tarkistaa ajoissa ennen tenttiä esim. sähköpostitse tai luennolla opettajalta.

Opintojakson säännöt päättää opintojakson opettaja. Kunkin opintojakson suoritustavat, eli se mitä opiskelutoimintaa opiskelijalta opintojaksolla odotetaan, sekä arvostelu perusteet on kuvattu opintooppaassa. Muilta osin kukin opettaja informoi opiskelijoita opintojaksolla noudatettavista toimintatavoista oman valintansa mukaan. Usein opintojakson pelisäännöt esitellään ensimmäisellä luennolla. Yleisiä linjoja opintojaksoihin liittyvissä pelisäännöissä ovat esimerkiksi se, että yksilöllisessä oppimistehtävässä opiskelijan odotetaan itse tuottavan oman tehtävänsä vastauksen tai se, että ryhmätöissä edellytetään kaikilta kutakuinkin samansuuruisista työpanosta.

Missä voi harhautua polulta?

Monet ongelmatilanteet tentissä johtuvat huolimattomuudesta sekä siitä, ettei opiskelija ole tutustunut tenttiohjeisiin etukäteen. Jos tentinvalvoja epäilee vilppiä, hän poistaa vilppiä harjoittaneen opiskelijan heti tenttitilaisuudesta. Tästä seuraa, että tentti jää tekemättä vaikkei kyseessä loppujen lopuksi olisikaan vilpillinen toiminta.

Tenttililppi

Kiireessä voi tenttiin lukeminen jäädä vähälle ja tällöin tulee houkutus luntata. Vieruskaverin paperin vilkuilu, lunttilaput, taskussa oleva puhelin ja keskustelu tenttitilaisuudessa eivät ole sallittuja. Tenttivalvojat on palkattu juuri sitä silmällä pitäen, että lunttaus havaittaisiin. Tenttivalvojat tekevät myös pistokokeita eli tarkastavat, ettei kaavakirjoihin, sanakirjoihin tai laskimiin ole kirjoitettu tai tallennettu mitään ylimääräistä.

Tenttitilanteessa kielletyn toiminnan lisäksi tenttililppiä ovat myös tentin teettäminen toisella tai tekeminen toisen puolesta.

Oppimistehtävään liittyvä vilpillinen toiminta

Opintojaksot sisältävät erilaisia oppimistehtäviä, joiden suorittamiseen opintojakson suoritusvaatimukset ja käyttäytymissäännöt tavallisesti liittyvät. Oppimistehtävään liittyvää vilpillistä toimintaa ovat mm. tehtävään liittyvien tulosten sepittäminen tai vääristely, kielletyn yhteistyön tai ulkopuolisen avun käyttäminen tehtävän tekemisessä sekä vapaamatkustaminen ryhmätyösuorituksessa.

Tulosten sepittäminen tai vääristely liittyy tavallisesti tutkimustehtävän kaltaisiin oppimistehtäviin kuten laboratoriotyöt. Tieteellisessä toiminnassa sepittämällä tarkoitetaan tekaistujen havaintojen tai tulosten esittämistä. Vääristelyllä puolestaan tarkoitetaan havaintojen muokkaamista tai esittämistä siten, että alkuperäisiin havaintoihin perustuva tulos vääristyy. Vääristelyä ovat myös havaintojen tai tulosten valikointi tai olennaisten tietojen esittämättä jättäminen.³

Oppimistehtävästä riippuen yhteistyön tekeminen tai ulkopuolisen avun käyttäminen (esim. kielentarkistus) voi olla kiellettyä tai sallittua. Jos opiskelija noudattaa erikseen kiellettyä toimintatapaa, syyllistyy hän vilppiin. Epäselvissä tapauksissa kannattaa tarkistaa hyvissä ajoin opintojakson opettajalta, minkälaista toimintaa opiskelijalta odotetaan ja varmistua omien toimintatapojen oikeellisuudesta (esim. kysyä lupa tekstin oikoluettamiseen ulkopuolisella taholla).

Ryhmätyöissä mahdollinen vapaamatkustaja antaa muiden tehdä työt ja nappaa itse suorituksen. Tätä muiden ei pidä sallia, vaan on huolehdittava ryhmän tasapuolisesta työnjaosta. Jos eri tekijöiden osuus ryhmätyön kokonaisuudesta merkittävästi eroava, eikä tätä tuoda työssä tai sen esittämisvaiheessa ilmi, syyllistytään vilppiin, koska vapaamatkustamista ja sen sallimista voidaan pitää opettajan tietoisena erehdyttämisenä.

Ole rehellinen ja reilu

Mitä se on?

Rehellisyys ja reiluus ovat suomalaisessa yhteiskunnassa keskeisiä arvoja. Yleiskielessä rehellisyydellä tarkoitetaan yhtäältä totuudessa pysymistä ja totuudenmukaisuutta, toisaalta lakien ja sääntöjen noudattamista sekä vilpin tai vääryyden harjoittamattomuutta⁴. Reiluudella puolestaan tarkoitetaan toisten ihmisten oikeudenmukaista kohtelemista. Sekä rehellisyys että reiluus ovat kulttuurisidonnaisia käsitteitä, joiden sisältö ja merkitys vaihtelevat jonkin verran kulttuurista toiseen.

Yliopisto-opiskelussa rehellisyys ja reiluus liittyvät myös siihen, miten yksilöt näkevät toimintansa yhteisön jäsenenä. Myös välillisesti toisten oikeuksia loukkaavat asiat ovat epäreilua, vaikkei toiminnasta suoria vaikutuksia muihin olisikaan. Rehellisyys ja reiluus ovat harvoin kahden ihmisen välillä sovittavissa olevia asioita vaan niillä on yleensä heijastusvaikutuksia laajempaan yhteisöön. Esimerkiksi lisäajan pyytäminen väärin perustein oman opintosuorituksen tekemiselle ei suoranaisesti vaikuttaisi muiden opiskelijoiden töihin ja niiden arvosteluun, mutta antaa yhdelle opiskelijalle muita paremmat lähtökohdat hyvän arvosanan saamiseen.

Missä voi harhautua polulta?

Rehellisyyden ja reiluuden kulttuurisidonnaisuudesta johtuen myös niihin liittyvät ongelmatilanteet ovat usein seurausta erilaisista kulttuurisista tulkinnoista. Tulkintaerimielisyydet selviävät parhaiten keskustellen. Jos rakentavaa keskusteluyhteyttä opiskelijan ja opettajan välillä tuntuu olevan vaikea saavuttaa, kannattaa pohtia riippumattoman osapuolen pyytämistä mukaan. Tällaisena voi toimia esimerkiksi ylioppilaskunnan edustaja tai LUT:n opintopsykologi. Hyvä on kuitenkin muistaa, että suomalaisessa yliopistossa odotetaan suomalaisen tulkinnan mukaista toimintaa. Epäselvissä tapauksissa kannattaa pyytää selvennystä vaikkapa opintojakson opettajalta.

Joskus yksilön näkökulmasta vähäpätöisiltä tai merkityksettömiltä tuntuvat seikat ovat laajemmasta näkökulmasta tarkasteltuna epäreiluja. Kaverin nimen kirjoittaminen pakollisen luennon läsnäololistaan

³ Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012.

⁴ www.suomisanakirja.fi

ei ehkä tunnu suurelta rikkomukselta, mutta rikkoo opintojakson sääntöjä (pakollisuus edellyttää henkilökohtaista paikallaoloa) ja on samalla epärehellistä opettajaa ja muita opiskelijoita kohtaan.

Valehteleminen, väärentäminen ja oleellisen tiedon kertomatta jättäminen

Valehteleminen, väärentäminen ja oleellisen tiedon kertomatta jättäminen ovat totuuden muuntelua, jonka tarkoituksena on saada itselle tai opiskelijatoverille perusteetonta etua jossain opiskelun suhteessa. Väärentäminen voi olla oppimistehtävään liittyvää sepittämistä tai vääristelyä, mutta se voi liittyä myös erilaisiin lupa- tai hallintoprosesseihin. Myös harhauttaminen, jolla yritetään luoda vaikutelma siitä, että joku on esimerkiksi luvannut jotain kuten ylimääräisen tenttikerran, on tämän kategorian mukaista opiskeluvilppiä. Oleellisen tiedon kertomatta jättäminen on niin ikään vilppiä, jos sen seurauksena syntyy tai voisi syntyä väärin perustein tehty päätös tai ratkaisu.

Opintosuorituksen arvioijaan vaikuttaminen tai sen yritys

Opiskelijalla on oikeus tutustua opintosuorituksensa arvosteluun ja tätä oikeutta on suotavaa käyttää. Saadessaan tietoa arvosteluperusteiden soveltamisesta omaan opintosuoritukseen opiskelija saa samalla palautetta omasta oppimisestaan. Samassa yhteydessä opiskelijan on usein mahdollista myös selvittää joitakin väärin ymmärtämiään asioita. Opintosuorituksen arvosteluun tutustuminen ei kuitenkaan ole tarkoitettu tilaisuudeksi, jossa opiskelija voi paikata suoritustaan paremman arvosanan toivossa. Jos opiskelija ei ole tyytyväinen saamaansa arvosanaan, hän voi hakea arvosteluun oikaisua Opetuksen ja opiskelun ohjeissa mainituin ehdoin.

Opettajan suostuttelu ulkoisiin syihin, kuten paremman arvosanan merkitys opiskelijalle, vedoten ei ole sallittua. Opettajan lahjonta, uhkailu tai kiristys voi vilpin lisäksi täyttää jopa rikoksen tunnusmerkit.

Häirintä ja sabotaasi

Oman opintosuorituksen arvosteluun välillinen vaikuttaminen toisten opiskelijoiden häiritsemisen tai heidän töidensä ja työskentelynsä sabotoiminen on yksi opiskeluvilpin muoto ja näin ollen kiellettyä. Myös siinä tapauksessa, ettei opiskelija tee samaa opintosuoritusta, on toisten häiritseminen tai sabotointi kiellettyä ja ehdottoman epäeettistä.

Mitä epäeettisestä toiminnasta ja vilpistä seuraa?

Epäeettinen toiminta rikkoo ihmisten välistä luottamusta ja vaikeuttaa kanssakäymistä. Toistuvasti epäeettiseen käytökseen sortuva opiskelija saa pian sellaisen maineen, ettei häntä haluta jäseneksi ryhmiin tai kumppaniksi projekteihin. Toistuva eettisesti arveluttava toiminta vaikuttaa väistämättä myös opettajien suhtautumiseen ja esim. mahdolliseen halukkuuteen sopia opiskelijan kanssa joustavista opiskeluratkaisuista. Kielteinen maine voi myös kiiriä yliopiston ulkopuolelle ja vaikuttaa esimerkiksi työllistymiseen.

Todennetusta opiskeluvilpistä seuraa rangaistus. Mahdollisia rangaistuksia ovat kirjallinen huomautus, varoitus sekä määräaikainen erottaminen. Vaihto- ja kaksoistutkinto-opiskelijoiden tapauksessa rangaistuksesta ilmoitetaan aina myös kotiyliopistoon.